

IMPERIUL SACRU

MĂNĂSTIRI ȘI BISERICI

DIN NORDUL MOLDOVEI

© Editura *Agnos* – Sibiu

tel. 0745 / 679038; 0766 / 530777

www.agnos.ro

e-mail: editura_agnos@yahoo.com

ISBN 978-973-1941-75-2

Constantin Severin

IMPERIUL SACRU MĂNĂSTIRI ȘI BISERICI DIN NORDUL MOLDOVEI

Ediția a II-a, revizuită de autor,
cu o prefață de Constantin Hrehor

Editura *Agnos*
Sibiu – 2018

CUPRINS

Aureole și ziduri	5
Mănăstirea Voroneț, loc sfânt și capodoperă a artei universale.....	11
Sfântul Daniil Sihastru a fost sftetnicul și duhovnicul lui Ștefan cel Mare	12
Zugravii au aparținut Școlii de la Suceava.....	14
<i>Judecata de Apoi</i> , mai veridică și mai impresionantă decât cea de la Capela Sixtină.....	16
Mănăstirea Sucevița, locul unde putem urca Scara virtuților	20
O familie de eroi civilizatori ai României, Poloniei, Ucrainei și Rusiei.....	21
Maicile continuă tradiția realizării de obiecte de cult, cu o mare valoare artistică	23
Scara Sfântului Ioan Scărarul.....	25
Biserica Mirăuți, prima catedrală mitropolitană a Moldovei.....	29
Petru I Mușat și prima Mitropolie a Moldovei...29	
Actuala biserică înglobează fundațiile ctitoriei lui Petru I, prima catedrală mitropolitană a Moldovei	31
Gândul frumos și temeinic al baronului Hurmuzachi.....	33
Mănăstirea Râșca, simbol al continuității, în ciuda tuturor dezastrelor istorice, naturale și morale.....	36

În decursul timpului, ctitorii Mănăstirii Râșca au fost Petru Rareș, Macarie, Costea Băcioc și Isaia.....	37
Aici se află mormântul cronicarului Macarie, cel mai renumit episcop al Romanului din secolul al XVI-lea.....	39
Un veritabil Pisanello al Moldovei a pictat biserica din Arbore	43
Arborele genealogic al familiei hatmanului Arbore.....	43
Cel mai important monument funerar de stil gotic din Moldova	46
Dragoș Coman, un pictor de referință pentru arta românească și universală	48
Școala de artă medievală de la Putna	51
Broderiile de la Putna sunt capodopere ale artei românești și universale.....	52
Școala de muzică bizantină de la Putna a avut ecou în tot spațiul ortodoxiei.....	54
Renașterea putneană din vremea mitropolitului Iacob Putneanul	56
Mănăstirea Humor a fost pictată de un Tizian al Sucevei.....	59
Comoara de lângă mănăstire.....	59
Un mesaj politic în imagini	62
O frescă descoperită de pictorul George Löwendal	64
Biserica Înălțarea Sfintei Cruci din Pătrăuți, prima întrupare a stilului moldovenesc.....	66
Singura mănăstire de maici ctitorită de Ștefan cel Mare	67
Pictura a fost realizată de Gheorghios din Tricala.....	68

Masa tăcerii de la Pătrăuți.....	70
Biserica Domnițelor, fostul paraclis al Curții Domnești.....	73
Biserica a fost pictată de coonii domnitorului și ai boierilor moldoveni	73
Catapeteasma, o piesă de referință pentru barocul moldovenesc.....	76
La moaștele Sfântului Grigore Teologul, cu maestrul Ion Irimescu.....	79
Capul Sfântului Grigore Teologul a stat ascuns aproape 50 de ani, în depozitul unui muzeu bucureștean.....	80
Istoricii contemporani recunosc meritele lui Alexandru Lăpușeanu.....	81
Ei nu au putut să distrugă credința care sălășluia prin toate colțurile acestei mănăstiri.....	84
Mănăstirea Probota - Capela Sixtină a Moldovei.....	87
Numele autorilor capodoperelor de la Probota au rămas până în prezent necunoscute.....	88
Dosoftei s-a călugărit la Mănăstirea Probota	90
Picturile din naos și altar, punctul central al sfântului lăcaș.....	92
Mănăstirea Teodoreni, sfânta coloană vertebrală a Burdujenilor	94
Viața agitată a ctitorului mănăstirii.....	95
Pictorul Nicolae Sava a încercat să repete marea lecție a lui Dragoș Coman.....	96
Ilustrul locuitor al Burdujenilor, Miron Costin.....	98
Mănăstirea Moldovița, loc al sihaștrilor și sfinților.....	101
Un faimos centru de cultură și spiritualitate ortodoxă.....	101

Pictura exterioară, punctul de atracție al mănăstirii.....	104
Mănăstirea Sfântul Ioan cel Nou, inima de raze și sfințenie a Sucevei.....	108
O complexă comuniune de stiluri și ctitori din epoci diferite	109
Apărătorul celest al Moldovei	112
Biserica Adormirea Maicii Domnului din Ițcanii Vechi, spațiul original al Sucevei	116
Mănăstirea lui Iațco, spațiul original al Sucevei	116
Un sfânt lăcaș care poartă pecetea inconfundabilă a ispravnicului de biserici Mihai Viteazul	120
Prima capitală a Moldovei, Baia, o Cenușăreasă a unei nesfârșite tranziții	124
Baia, un târg înfloritor în Evul Mediu	125
Zestrea spirituală a târgului.....	127
Biserica Sfântul Nicolae din Bălinești, un monument de răscruce al devenirii noastre cultural-istorice..	132
Portretul ctitorului	133
La Volovăț și Bălinești apare pentru prima oară, în Moldova, impresionantul program iconografic al frescelor exterioare.....	136
Biserica hatmanului Șendrea din Dolheștii Mari, o poveste în piatră din secolul al XV-lea	141
Destinul tragic al familiei Șendrea	141
O biserică din vremea domniei lui Alexandru cel Bun.....	143
Mănăstirea Bogdana din Rădăuți, un reper al ființei noastre eterne	147
Rădăuți, sediul primei episcopii ortodoxe a Moldovei.....	148

Mănăstirea Bogdana	150
Biserica lui Gavril Troțușan din Părâuți, o veritabilă fortăreață a ortodoxiei.....	154
Părâuți, satul marelui logofăt Gavril Troțușan	155
Biserica Duminica Tuturor Sfinților.....	157
Biserica Sf. Dumitru din Suceava, ctitoria Pescarului miraculos	160
Caracterul monumental și decorativ al sfântului lăcaș	161
Locul unei impresionante desfășurări de forțe creatoare.....	163
Deschiderea, toleranța și spiritul ecumenic de la curtea lui Petru Rareș	165
Biserica Sfântul Ilie, ctitoria lui Ștefan cel Mare, uitată la marginea Sucevei.....	169
O descoperire senzațională — vechi biserici moldovenești cu acoperișuri din țigle divers colorate	170
Mănăstirea a fost desființată de stăpânirea austro-ungară	172
Mitropolitul Varlaam, un mare susținător al mănăstirii	174
Biserica Sfânta Înviere, pasărea Phoenix a Sucevei..	178
Elena Doamna, soția lui Petru Rareș.....	179
Un tunel al duratei și comuniunii ecumenice..	180
Pictura se remarcă prin echilibrul perfect dintre imagini și formele arhitectonice.....	182
Biserica Sfântul Nicolae, un monument remarcabil, altădată hulit de suceveni.....	186
Cei doi ctitori ai bisericii	187
Un monument remarcabil, cu un accentuat aspect decorativ	189

Orașul Siret, un loc important în geografia sacră a Moldovei.....192

 Margareta-Mușata, eminența cenușie a orașului Siret192

 Biserica Sfânta Treime, un prototip pentru stilul moldovenesc din vremea lui Ștefan cel Mare.....195

Biserica Înălțarea Sfintei Cruci din Volovăț, testamentul de piatră al lui Ștefan cel Mare199

 Volovăț, fost ocol domnesc200

 Biserica Înălțarea Sfintei Cruci.....202

Mănăstirea Dragomirna, o școală de artă și spiritualitate creștine.....207

 „Un Cristofor Columb, închis într-o mănăstire”208

 Școala de artă și spiritualitate creștine de la Dragomirna.....210

 Cuviosul Paisie a stat 12 ani la Mănăstirea Dragomirna.....212

Biserica Sfântul Dumitru din Zaharești, blazonul de piatră și duh al unei vechi așezări.....214

 Satul cu locuitori sosiți de peste munți214

 O corabie de piatră plină de grație, simplitate și farmec.....217

Distributie

Editorială - Sibiu

tel: 0242 / 679038; 0766 / 530777

www.ignos.ro

e-mail: editura_ignos@yahoo.com

Supergrupa

str. Ion Miclescu, nr. 36

București - 031216, sector 3

tel: 021 / 320.61.19; fax: 021 / 319.10.84

www.libris.ro

www.ignos.ro

e-mail: editura@ignos.ro

MĂNĂSTIREA VORONEȚ, LOC SFÂNT ȘI CAPODOPERĂ A ARTEI UNIVERSALE

O imensă frunte boltită, aproape mai mare decât restul chipului încadrat de barba și mustățile gri-alb, cu niște ochi pătrunzători, care par a scruta dincolo de toate, direct în *ierarhia luminii*, totul cuprins în cercul de aur al unei sfinte aureole. Numai așa poate începe povestea sacră a Mănăstirii Voroneț, de la chipul transfigurat de pacea dinspre gânduri al Sfântului Cuvios Daniil Sihastru, zugrăvit pe peretele sudic, lângă portalul de intrare.

Locuri ale deschiderii pentru lumina cerească, multe mănăstiri din nordul Moldovei sunt în același timp întruparea eternului arhetip Tată și Fiu, deoarece au fost înălțate de Ștefan cel Mare și împodobite ulterior, cu vestitele fresce exterioare, în perioada domniei fiului său, curajosul domn sprijinitor al Bisericii și culturii, Petru Rareș. În timp ce la Probota putem admira cele mai frumoase picturi murale interioare din nordul Moldovei, la Voroneț ne fascinează capodopera frescelor exterioare, acel *Memento mori* din sfinte imagini, *Judecata de Apoi*.

Sfântul Daniil Sihastru, Ștefan cel Mare și Sfânt și Mitropolitul Grigorie Roșca sunt adevărații ctitori ai Mănăstirii Voroneț, care ne dăruiește la nesfârșit un albastru cu tonalitatea unui sunet de clopot, culoare divină în prezența căreia Timpul încetează parcă să mai respire,

și din care lumina necreată și lumina privirilor își sorb bucuria și neființa.

Sfântul Daniil Sihastru a fost sfetnicul și duhovnicul lui Ștefan cel Mare

A se cuprinde pe sine înseamnă a transforma lumea din afară, scria Rilke. Doar sfinții și marii poeți au înțeles faptul că efortul continuu pentru transformarea interioară este calea regală pentru schimbarea realității exterioare. La începutul veacului al XV-lea, un tânăr de 16 ani, Dumitru, provenit dintr-o familie de oameni simpli de pe domeniul Mănăstirii Sfântul Nicolae din Rădăuți, alegea această cale și, doar după două generații, reușea să schimbe fața Țării Moldovei împreună cu ucenicii săi, viitorii Mitropoliți Grigorie Roșca și Teofan I, Cuviosii egumeni Misail și Efrem, Cuviosul Ioan caligraful ș.a., toți cu metania la Mănăstirea Voroneț. O impresionantă salbă de biserici și mănăstiri apărea în nordul Moldovei, la îndemnul acestei pleiade de sfinți și al altora, care au rămas până în prezent cele mai prețioase valori ale artei sacre românești, unele intrate în patrimoniul universal. Tânărul Dumitru, tuns în monahism la Mănăstirea Sfântul Nicolae din Rădăuți, primea numele de David, avându-l ca dascăl pe Sfântul ierarh Leontie și remarcându-se de mic pentru capacitatea sa de a învăța cărțile sfinte, cu o ușurință ieșită din comun, sau de a vindeca bolnavii, de a cunoaște cugetele ascunse și tainele viitoare. După ce mai petrece câțva timp și la Mănăstirea Sfântul Laurențiu din Vicovu de Sus, este atras de viața de pustnic. Se face schimonah sub numele de Daniil, viețuind în ru-

găciune peste 20 de ani, într-o chilie săpată în piatră, pe valea pârâului Putna. Din *Patericul românesc* aflăm că Daniil Sihastru l-a cunoscut pe marele Ștefan încă din anul 1452, acesta primind de la el dezlegare de păcate și binecuvântare, dar și proorocirea că în curând va fi domn al Moldovei. După ce proorocirea s-a împlinit, Daniil Sihastru *i-a fost marelui domn cel dintâi sfetnic, duhovnic și rugător către Dumnezeu (...).*

Astfel, ascultându-l Ștefan cel Mare, a apărut cu multă vitejie Biserica lui Hristos și Țara Moldovei după căderea Bizanțului, aproape o jumătate de secol, câștigând 47 de războaie și înălțând 48 de biserici. În felul acesta Cuviosul Daniil Sihastru s-a dovedit un mare apărător al Ortodoxiei românești și ctitor duhovnicesc al mănăstirilor înălțate la îndemnul său. După înălțarea Mănăstirii Putna, tot la îndemnul său, Daniil Sihastru se retrage în codrii seculari din jurul Mănăstirii Voroneț, unde mai petrece 20 de ani de singurătate și penitență pentru obștea Moldovei, într-o chilie situată deasupra stâncii Șoimul. În pădurile dese din munții Voronețului, Rarăului și Stânișoarei trăiau în acea perioadă alți 50 de sihaștri, cu toții ucenici ai lui Daniil Sihastru. În 1477 îl roagă fierbinte pe voievodul său protector să nu-l pună Mitropolit al Moldovei și Sucevei, așa cum stăruiau clerul și ierarhii țării, dar în 1488, după înălțarea bisericii închinată Sfântului Mare Mucenic Gheorghe, se supune hotărârii obștei Mănăstirii Voroneț, de a deveni egumen al sfântului lăcaș.

Așadar, la peste 80 de ani, acest încă prea puțin cunoscut ascet și cărturar al Moldovei revenea în rândul comunității monahale, continuându-și opera spirituală până la moarte, în 1496, moaștele sale odihnind și astăzi

în pronaosul bisericii. Un alt sfânt care a marcat cu faptele și viața sa curată obștea de la Voroneț, dar și pe miile de credincioși ai Moldovei, care găseau la el vindecare duhovnicească și trupească, a fost în prima jumătate a secolului al XVII-lea Cuviosul Epifanie, originar din părțile Sucevei. Cărturarii de astăzi ai Sucevei trebuie să ia aminte că tot ce avem mai frumos și mai reprezentativ în arta și spiritualitatea trecutului este opera unor sfinți sau a unor monahi îmbunătățiți, iar oamenii cetății trebuie să știe că sftenicii și duhovnicii marilor noștri voievozi și dregători erau tot aceiași cuvioși, trecuți în *Patericul românesc*.

Zugravii au aparținut Școlii de la Suceava

La fel ca întreaga spiritualitate ortodoxă, fapturile vizibile și invizibile ale sfințelor lăcașuri din nordul Moldovei se remarcă prin hristocentrism, idealul sfințeniei, pocăință, rugăciune și duh comunitar.

Munca, postul, veghea (trezvia), participarea la slujbe, răbdarea, veselia, blândețea, politețea, lectura cărților sfinte și mai ales rugăciunea au rămas peste veacuri valorile de preț ale unui monah autentic. *Bădăranul, mojiucul, supăratul, mereu grăbitul și repezitul, posacul, îmbufnatul, crâncenul călugăr creștin nu e nici creștin, nici monah. E marfă de contrabandă, contrafacere, monedă calpă*, afirma pe bună dreptate N. Steinhardt în cartea sa, *Dăruind vei dobândi*.

Biserica de plan trilobat de la Voroneț, cu turlă pe naos, a fost înălțată de Ștefan cel Mare din 26 mai și până în 14 septembrie 1488, având inițial lungimea de 25,50 de metri și lățimea de 10,50 de metri în dreptul absidelor, pridvorul închis fiind adăugat în 1547, de către

Mitropolitul Grigorie Roșca, ucenic și nepot al lui Daniil Sihastru și văr primar al lui Petru Rareș.

Masivitatea structurii primește parcă un impuls către zbor de la elegantele contraforturi din răsărit și apus, ori de la acoperișul țuguiat și turla cu firide alungite.

Chenarele ușilor și ferestrelor amintesc de stilul gotic și de unele elemente ale Renașterii, influențe absorbite de cunoscutul stil moldovenesc, cristalizat în timpul domniei lui Ștefan cel Mare. Tot în 1547 a fost zugrăvit cu fresce exteriorul, lucrările fiind conduse probabil de pristavul Marcu, al cărui nume e înscris pe peretele sudic al bisericii, dar numele zugravilor rămân încă în discuție. În orice caz, aceștia au aparținut mai mult ca sigur Școlii de la Suceava, condusă în timpul domniei lui Petru Rareș de cunoscutul Toma, pictorul curții domnești. Tot aici s-a format și un alt maestru al picturii bisericești, Dragoș Coman, fiul unui preot din Iași, care a zugrăvit biserica din Arbore. În ce privește programul iconografic al celebrelor fresce exterioare, unii specialiști afirmă că acesta ar fi aparținut lui Grigorie Roșca, iar alții spun că ideea era a episcopului Macarie al Romanului, cel mai ales și învățat episcop al zonei din secolul al XVI-lea, ctitorul Mănăstirii Râșca și al catedralei episcopale din Roman. Nu trebuie însă trecută cu vederea contribuția unui alt ucenic de la Voroneț al Sfântului Daniil Sihastru, Mitropolitul Teofan I (1534-1546), apropiat colaborator și sftenic al lui Petru Rareș, cel care a format în Moldova, la Mitropolia din Suceava, cea mai vestită școală de pictori în frescă, printre care strălucneau meșterul Dragoș Coman și zugravul Toma de la Suceava (*Patericul românesc*, de ieromonah Ioanichie Olteanu). Putem afirma, fără a

greși prea mult, că neasemuitele fresce exterioare, care au determinat includerea acestor mănăstiri în patrimoniul mondial, reprezintă încă una din minunile Sfântului Daniil Sihastru, care și-a continuat lucrarea spirituală prin uceniciei săi, chiar și după petrecerea sa la cele veșnice.

Nu trebuie uitați, de asemenea, în conturarea acestui program iconografic, ierarhii și meșterii din timpul domniei lui Alexandru cel Bun, în frunte cu un alt sfânt artist, celebrul miniaturist Cuviosul Gavril Uric, de la Mănăstirea Neamț, care i-a influențat pe zugravii și ierarhii de mai târziu. Cercetările arheologice au dovedit că existau fresce exterioare și la unele biserici ctitorite de Alexandru cel Bun, de pildă la vechile lăcașuri de la Humor sau Probota, deci atât tehnica și modul de obținere a culorilor naturale, cât și iconografia au avut o evoluție mai îndelungată decât s-ar crede, în vremea lui Petru Rareș atingându-se doar apogeul acestei arte unice în istoria culturii europene. Capodopera tuturor timpurilor este fără îndoială grandioasa frescă *Judecata de Apoi*, de pe întregul perete de apus al Mănăstirii Voroneț.

***Judecata de Apoi*, mai veridică și mai impresionantă decât cea de la Capela Sixtină**

Datorită acestei fresce, de o frumusețe și de dimensiuni nemaiîntâlnite în întreg spațiul ortodoxiei, Mănăstirea Voroneț a fost supranumită de unii critici de artă occidentali *Capela Sixtină a Orientului*. Dacă cunoscuta lucrare cu același nume, realizată de Michelangelo în Capela Sixtină din Vatican, uimește prin perfecțiunea anatomică a personajelor dezbrăcate, prin dinamica ex-

traordinară a mișcării circulare a masei agitate de candidați la judecata supremă, sau prin expresivitatea aproape hiperrealistă a chipurilor, imensa icoană de la Voroneț o pune totuși în umbră prin geometria de o perfecțiune divină a compoziției, prin percepția lumii în esențialitatea sa arhetipală, prin armonia cromatică și uluitoarea varietate tipologică a celor peste 100 de personaje, prin seninătate și detașare ironică, uneori, dar mai ales prin intensă trăire spirituală și duhovnicească, care-i cuprinde pe toți privitorii credincioși ai acestei capodopere a artei sacre universale. Viziunea înfricoșătoare din Capela Sixtină, cu un Iisus Hristos mânios, cu gesturi aproape războinice, cu îngerii lipsiți de aripi și condamnații târați cu forța în hău, spre luntrea lui Caron din mitologia greacă, e înlocuită la Voroneț de o concepție mai apropiată de spiritul Sfintei Scripturi, care te îndeamnă la meditație și pace sufletească în fața cutremurătoarelor întrebări legate de rostul nostru pe acest pământ, de valorile și tradițiile pe care trebuie să le respectăm pentru a fi mântuiți.

Organizată riguros pe cinci registre (numărul lui Iisus Hristos în numerologie), *Judecata de Apoi* de la Voroneț, pictată cu sânge, aur, foc și lumină, are în partea superioară bolta cerească, cu semnele zodiacului și cu Dumnezeu Tatăl. În cel de-al doilea registru e reprezentat în centru Iisus Hristos, judecătorul, încadrat de Maica Domnului și de Sfântul Ioan Botezătorul, apoi de apostoli și cete îngerești. Cel de-al treilea registru cuprinde tronul Etimasiei, al pregătirii și judecății, cu Duhul Sfânt pictat în chip de porumbel, încadrat de Adam și Eva, de profeți, arhieriei, mărturisitori și anahoreți. De sub picioarele lui Dumnezeu Tatăl izvorăște, apoi trece pe

sub tronul Mântuitorului, fluviul de foc ce separă lumea celor dreți de cea a păcătoșilor, ultima fiind alcătuită în principal din inamicii tradiționali ai Moldovei, turcii, dar și din evrei, tătari și armeni, înfățișați cu chipuri hidoase și îngrozite. Un înger pătruns în iad îl trage de barbă pe Arie, cărturarul eretic care a negat descendența divină a lui Iisus Hristos, pentru a-l preda Satanei, zugrăvit în chip de balaur înfricoșător, cu mai multe capete. În centrul compoziției, sub tron, se vede Sfânta Evanghelie, pe care se află Sfântul Potir din care ne împărtășim, iar sub cartea divină strălucește mâna lui Dumnezeu Tatăl, cel care ține balanța judecării viitoare. La baza compoziției se află regele David, cântând psalmi, dar nu la harpă, ci la o cobză moldovenească, acesta fiind doar unul din numeroasele amănunte cu specific local, prezente pe frescele interioare și exterioare ale mănăstirilor noastre. Viziunea Raiului, la poarta căruia stă Sfântul Apostol Petru cu cheile, apoi învierea morților, moartea păcătoșului, ocupă o parte din registrul al patrulea și peste jumătate din ultimul, încununând ampla scenă a drepte judecări, când păcatele se transformă în suferință, iar faptele bune în bucurie iluminantă. O compoziție care denotă în mod cert cunoașterea în profunzime a Vedeniei Sfântului Ierarh Nifon, Patriarhul Constantinopolului. Întâlnirea cu o capodoperă artistică este o bucurie profundă, de durată și întemeietoare.

Blândul și tăcutul sihastru Daniil, făcătorul de minuni, unul din marii sfinți ai Moldovei și ai lumii ortodoxe, un ctitor al spiritului românesc, ne așteaptă la Voroneț pentru a ne învăța să urcăm spiralele interiorității,

în lumina de un albastru orbitor a vieții trăite întru Duh și Adevăr. Albastru întemeietor. Albastru călăuzitor. Albastru răstignitor. Albastru purificator. Albastru iubitor.

refugiu și reședință nobiliară, în care istoria, arta și trăirea duhovnicească se află și acum într-o consonanță unică.

O familie de eroi civilizatori ai României, Poloniei, Ucrainei și Rusiei

Nu cred că o altă familie de cărturari și demnitari suceveni a avut o evoluție mai spectaculoasă decât cea a Movileștilor, înscrisă cu slove de aur în cărțile de istorie a patru țări importante pentru destinul civilizației și spiritului european: România, Polonia, Ucraina și Rusia. Ctitorii Mănăstirii Sucevița, Gheorghe Movilă, episcop de Rădăuți și apoi mitropolit al Moldovei, împreună cu frații săi, Ieremia Movilă, domn al Moldovei (1595-1600, 1600-1606) și Simion Movilă, domn al Țării Românești (1600-1602, cu intermitențe) și al Moldovei (1606-1607), și alături de tatăl lor, marele logofăt Ion Movilă, au fost veritabili eroi civilizatori ai acestor locuri, iar urmașii lor, în special Petru Movilă, mitropolit al Kievului, au continuat opera de civilizare și de apropiere de lumea Apusului în Polonia (care cuprindea atunci o bună parte din Ucraina de azi, inclusiv Kievul) și Rusia. Canonizat recent de ucrainenii și de români, suceveanul Petru Movilă, fiul lui Simion Movilă și al Marghitei (Margareta Hâra), unul din cei mai mari cărturari și teologi europeni ai secolului al XVII-lea, a fost fondatorul primei universități ortodoxe, Academia Moveleană din Kiev, și al mai multor tipografii în Polonia, Țara Moldovei și Țara Românească. Rolul său în occidentalizarea Rusiei este de asemenea extrem de benefic, chiar după moartea sa continuând acest proces, mai ales în timpul vestitului și temutului țar Petru cel Mare

MĂNĂSTIREA SUCEVIȚA, LOCUL

UNDE PUTEM URCA SCARA VIRTUȚILOR

Poate cea mai frumoasă și mai bine păstrată mănăstire din nordul Moldovei, Sucevița, ctitorie a celebrei familii boierești Movilă, întruchipează toate virtuțile unui secol de artă moldovenească sacră, de la Ștefan cel Mare la Petru Rareș și Petru Șchiopul, cu influențe preluate creator din toate cele patru puncte cardinale, prefigurând în același timp noile tendințe din secolul al XVII-lea. Acest sfânt lăcaș, înălțat între anii 1582-1584, era de o frumusețe și o exuberanță coloristică fără seamăn, aproape de desăvârșirea și strălucirea profundă a icoanelor lui Andrei Rubliov, atunci când a fost terminată pictura interioară și exterioară, în anul 1601, fapt dovedit recent, după restaurarea picturilor murale din naos și sfântul altar. Dacă așa arată un *testament al artei moldovenești*, cum au apreciat unii savanți români și străini, atunci înseamnă că spiritul românesc are o vitalitate extraordinară, reușind să fie atât de grandios și în pragul morții. O moarte bineînțeles simbolică și fertilă, aducătoare de valori noi, o petrecere în ierarhia invizibilului, transfigurată de urcarea celor 30 de trepte ale *Scării virtuților*, cea mai cunoscută frescă exterioară de la Sucevița, care te întâmpină încă de la intrare. O intrare într-o sfântă liturghie de piatră, lemn și culoare, pe vremuri în același timp mănăstire, cetate de